

KISFALUDI ANDRÁS*

Érvénytelenségi kifogás az engedménnyessel szemben

Bár az ünnepettet a polgári eljárásjog tudományának értő művelőjeként ismeri a szakmai közönség, munkássága azonban arról tanúskodik, hogy sosem tévesztette szem elől az anyagi és eljárási jog kölcsönös, sokszálú kapcsolatait, egymásra utaltságát, összefonódását. Ezért anyagi jogászként nem volt nehéz olyan témát találnom ünnepi dolgozatom tárgyaként, amely az ünnepett által is vallott nézeteknek megfelelően anyagi és eljárásjogi kérdéseket igyekszik egységben, összefüggéseiben vizsgálni. Ha vállalkozásom némely sikerrel járna, az megerősíthetné ünnepeztünket abban, hogy ő sem dolgozott hiába.

Dolgozatomban azt a kérdéskört igyekszem megvizsgálni, hogy milyen ellentmondásokkal járhat az, ha egy engedményezett követelés kötelezettje az engedménnyessel szemben hozza fel az engedményezett követelés alapjául szolgáló szerződés érvénytelenségének kifogását, s ezeknek az ellentmondásoknak van-e minden szempontból megnyugtató feloldása. Elsőként az engedményezésnek az engedményezett követelés forrásául szolgáló szerződésre gyakorolt hatását mutatom be (I. pont), majd ennek fényében vizsgálom meg a kötelezett által felhozható kifogások körét, s az e kifogások érvényesítésére vonatkozó szabályokat (II. pont), majd igyekszem leltározni az érvénytelenségi kifogás engedménnyessel szembeni érvényesítésének előnyeit és hátrányait (III. pont), végül a megoldási lehetőségeket veszem számba (IV. pont).

I. Az engedményezés hatása az engedményezett követelés alapját képező ügyletre

A Ptk. 6:193. § (1) bekezdése értelmében a jogosult a kötelezettel szembeni követelését másra ruházhatja át. Ha ezt a rendelkezést önmagában szemléljük, akkor nem találunk benne megszorítást az engedményezhető követelések körére vonatkozóan.¹ Követelés a Ptk. 6:1. és 6:2. § értelmében különböző kötelelemkeletkeztető tényeken alapulhat,² s ha

---

* egyetemi tanár, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék

¹ A Ptk. tartalmaz bizonyos rendelkezéseket az engedményezhető követelések körére vonatkozóan, de itt most a követelés forrására vonatkozó esetleges megszorításokat vizsgáljuk.

² Gárdos Péter szerint „A követelés nem más, mint a szerződésből (vagy más kötelemfakasztó tényállásból) fakadó kötelezettség teljesítése követelésének a joga.” GÁRDOS PÉTER: *Az engedményezés*; ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009. 25. p.

ebből indulunk ki, akkor az engedményezés lehetősége bármely forrásból származó követelésre nyitva áll. Erre a gondolatsorra némi árnyékot vet az a körülmény, hogy az engedményezés szabályozása a Ptk. Hatodik könyvének Második részében található, tehát az – rendszertanilag – nem a kötelek általános szabályai közé tartozik, hanem (csak) a szerződések általános szabályaihoz, amiből logikusan az következne, hogy a szabályozás csak a szerződéses viszonyokban érvényesül, tehát a szerződésből eredő követelésekre vonatkozik, s legfeljebb olyan más kötelekre terjeszthető ki, amelyekre tételes szabályozás okán a szerződések szabályait kell alkalmazni.³ Ennek ellenére a bírósági gyakorlatból az olvasható ki, hogy az engedményezhető követelések körét nem lehet leszűkíteni a szerződésből eredő követelésekre,⁴ sőt az engedményezhető követelés forrása a polgári jogon kívülre is eshet.⁵

A jelen tanulmányban mégis a szerződésen alapuló követelések engedményezésére koncentrálnak, mert ezeknél merülhet fel az az eset, hogy a követelést megalapozó szerződés érvényessége kérdésessé válik, s ennek nyomán bizonytalanná válhat, hogy az érvénytelenséggel kapcsolatos igényeket ki, milyen formában, kivel szemben jogosult érvényesíteni.

A dilemma alapvetően abból adódik, hogy a szerződésből eredő követelés engedményezés útján való átruházása a követelés anyagi jogi jogosultját ugyan megváltoztatja, de a szerződéses viszonyban nem eredményez teljes körű alanyváltozást. Ezt a distinkciót a bírósági gyakorlat már akkor kidolgozta, amikor maga a jogszabály még nem tett különbséget követelések, jogok és szerződéses pozíciók átruházása között.⁶

Az új Ptk. azonban világosan megkülönbözteti az engedményezést a jogátruházástól és a szerződésátruházástól is. Egy szerződésen alapuló követelés engedményezése a szerződés jogosultja és az engedményes közötti megállapodás, amelyhez nem szükséges a szerződéses viszony alanyaiban. Ezzel szemben a szerződésátruházáshoz a szerződéses pozícióját átruházó és az azt megszerezni kívánó két félén kívül szükséges a szerződésben maradó fél egyetértése is. A követelés engedményezésével csak a követeléshez kapcsolódó

³ Ilyen szabályt találunk a Ptk. 6:2. § (2) bekezdésében az egyoldalú ügyletekből keletkező kötelekre vonatkozóan.

⁴ Pl. a BH1994. 367. sz. döntés a kötelelésrészben alapuló követelés engedményezhetőségét mondja ki, a BDT2002. 706. döntés pedig általánosabban úgy fogalmaz, hogy „nem csak szerződésen alapuló, de más kötelmi jogviszonyból: kárkötelemből eredő követelés is engedményezhető.” Az EBH2008. 1868., BDT 2008. 1772. és a BH2005. 55. számú döntés ugyancsak a kártérítési jogcímen alapuló követelés engedményezhetősége mellett foglal állást.

⁵ A BH2014. 17. döntés az adóhatóság adókövetelésének engedményezésével kapcsolatban kialakuló viszonyokat vizsgálja, márpedig nem vitás, hogy az adótartozás nem valamely kötelemléteket magánjogi intézményből fakad.

⁶ A BDT2008. 1925. szám alatt közzétett döntés szerint „Szerződésből eredő követelés engedményezése a szerződéstől való elállási nyilatkozatra nem terjedhet ki, mivel a szerződés megszűnését eredményező jognyilatkozatot csak az eredeti jogosult, az engedményező tehet.” A döntés indokolása kifejti: „Engedményezni lehet a visszerthes szerződésből származó követeléseket is. Az engedményezés azonban a szerződés jogosult pozíciójában nem jelent teljes alanyváltozást. Az engedményezőnek csak az engedményezett követeléseit szállnak át az engedményesre. A szerződésből eredő egyéb jogosultságok és kötelezettségek továbbra is az eredeti jogosult, az engedményező jogosultságai és kötelezettségei maradnak.” A BH2007. 407. számú döntésben a Legfelsőbb Bíróság hasonlóképpen úgy érvelt, hogy az „engedményezés tárgya ... nem maga a jogviszony, jelen esetben a kölcsönszerződés, hanem az abból eredő meghatározott követelés.”

jogosultságok szállnak át az engedményesre,⁷ s ha ezen túl a felek a szerződésből eredő valamely más (nem a követelést vagy ahhoz kapcsolódó) jogot kívánnak átruházni, erről a jogátruházás szabályai szerint rendelkezhetnek.⁸

A jogátruházással kapcsolatban a Ptk. 6:202. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a jogok általában átruházhatóak, kivéve, ha jogszabály kifejezetten forgalomképtelennek nyilvánít valamely jogot, vagy ha a jog természetéből egyértelműen következik a forgalomképtelenség. Álláspontom szerint a fentiek alapján nem tekinthető egy szerződésből eredő valamennyi jog forgalomképesnek, hiszen ilyen értelmezés mellett a szerződésből eredő minden jog (és kötelezettség) átruházható lenne úgy, hogy ehhez nem kellene a másik szerződő fél beleegyezése, ami viszont ellentétes lenne a szerződésátruházás konstrukciójával, lényegében kiüresítené ezt az intézményt. Feltételeznünk kell tehát, hogy van a szerződéses jogoknak egy olyan magja, amely egyenként, jogátruházás keretében nem ruházható át, mert az már a szerződésátruházással lenne azonos értékű.

II. Kifogások az engedményezett követeléssel szemben

Bár az előző pontban kifejtettek szerint az engedményezés tárgyát egy szerződésből eredő követelés képezheti, miközben a szerződéses pozíciókat maga az engedményezés nem érinti, ez nem jelenti azt, hogy az engedményezett követelés teljes egészében elszakadhatna az alapját képező szerződéstől. Részben ezzel a körülménnyel függ össze az, hogy az engedményezett követeléssel szemben a kötelezett jogosult lehet bizonyos kifogásokat felhozni, s e kifogások egy része éppen a követelés alapjául szolgáló szerződéssel függhet össze, ebből a szerződésből ered, miközben az engedményes, akivel szemben a kötelezett e kifogásokat érvényesíti, nem alanya a szerződésnek, s az engedményezéssel sem került a szerződő fél pozíciójába. Az engedményesnek a tőle idegen jogviszonyból származó kifogások érvényesítésének kockázatát azért kell vállalnia, mert így biztosítható, hogy az engedményezett követelés kötelezettjének a helyzetében – legalábbis jogi értelemben – ne következzen be változás, s így a felek jogviszonyai kiegyensúlyozottak maradnak akkor is, ha az engedményezés a kötelezett hozzájárulása nélkül történik. Annak érdekében, hogy az engedményes által viselendő kockázat ne lehessen mértéktelen, a jogi szabályozás a kötelezett által az engedménnyessel szemben felhozható kifogásokat az engedményezésről való értesítéskor már fennállt jogalapon keletkezett kifogásokra korlátozza.⁹

A kifogások érvényesítésének lehetősége azért ellentmondásos, mert a kifogások egy része nem kizárólag az engedményezett követeléshez kapcsolódik, hanem éppen a követelés alapjául szolgáló szerződéses viszonyhoz, amely viszonynak az engedményes nem válik alanyává. A követelés megszűnésére (akár tényleges teljesítéssel, akár beszámítás-

⁷ Beleértve például a követelés érvényesítésének az eredeti szerződő felek által kijelölt választottbírói útját is. 1998/7. Választottbírói határozat, 2002/1. Választottbírói határozat, utóbb pedig a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény 56. §

⁸ GÁRDOS PÉTER: a Ptk. 6:193. §-ához kapcsolódó magyarázatokban; in: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*; Wolters Kluwer Hungary, Budapest 2020. 2. kötet 1834–1835. pp.

⁹ Ptk. 6:197. § (2) bek.

sal) vagy elévülésére alapozott kifogás szoros összefüggésben áll a követeléssel, de ha például az engedményezett vételár-követeléssel szemben a vevő hibás teljesítésből eredő kifogásokat (pl. árszállítási igényt) érvényesít, az már a szerződés egészéhez kapcsolódik, abban a jogviszonynak olyan elemei jelennek meg, amihez az engedményesnek nincs köze. Megítélésem szerint a legvégtetesebben éppen az alapul fekvő szerződés érvénytelenségére alapított kifogás távolodik el a követeléstől magától, s az már egyenesen az engedményes számára idegen szerződéses viszony gyökeréig nyúl vissza. Kérdés, hogy az erre alapított kifogás érvényesítésére adekvát személyi és eljárási kereteket biztosít-e az engedménnyessel szembeni igényérvényesítés. A következő pontban az ezzel kapcsolatos érveket és ellenérveket tekintem át.

III. Helyénvaló-e az érvénytelenségi kifogás az engedménnyessel szemben?

Ha abból a követelményből indulunk ki, hogy a kötelezett helyzetét az engedményezés nem befolyásolhatja kedvezőtlenül, akkor ebből az adódik, hogy – a fentebb már említett korlátok között – mindenféle kifogásnak helye lehet az engedményezés után is, függetlenül attól, hogy a kifogás a követeléshez magához vagy a követelés alapjául szolgáló szerződéshez kapcsolódik. Így első lépésben nem lehet kizárni azt sem, hogy a kötelezett a követelés alapjául szolgáló szerződés érvénytelenségére hivatkozzon a követelés érvényesítésével szembeni kifogásként.

Ennek azonban vannak bizonyos hátulütői. A legszembetűnőbb, hogy ez esetben a szerződés érvényességének kérdésében úgy kellene a bíróságnak döntést hoznia, hogy az egyik szerződő fél, aki – ahogy fentebb bemutattam – az engedményezés ellenére megmarad a szerződő fél pozíciójában, nem alanya a jogvitának. Vagyis úgy néz ki, hogy az általa kötött szerződés érvényességéről az ő álláspontjának figyelmen kívül hagyásával fognak dönteni.¹⁰

Ráadásul az engedményes, aki a szerződésen alapuló követelés jogosultjaként lép fel, nincs feltétlenül abban a helyzetben, hogy az érvénytelenségi kifogással szemben érdemben védekezzen, hiszen nem lévén szerződő fél, nem rendelkezik azokkal az információkkal, amelyek az érvénytelenségi kifogás elleni hatásos védekezéshez szükségesek lennének.

Komplikálja a helyzetet, hogy ha elismerjük azt a lehetőséget, hogy az engedményezett követelés érvényesítése során a szerződő fél kihagyásával lehessen döntést hozni a szerződés érvényességéről, akkor annak lehetőségét is megteremtjük, hogy ugyanazon szerződés érvényességéről különböző bíróságok érdemben különböző döntéseket hozzanak. Egy szerződésből eredő követelés részleteit vagy különböző követeléseket ugyanis a jogosult különböző engedményezési ügyletekkel különböző engedményesekre ruházhat át, akikkel szemben a kötelezett külön-külön hozhatja fel érvénytelenségi kifogását, s a

¹⁰ Ettől a problémától elvileg különbözik az az eset, amikor a bíróság elismerte a kezesnek azt a jogát, hogy a szerződés tévedés miatti érvénytelenségére hivatkozzon akkor is, ha ezt a szerződéskötő főadós elmulasztotta. EBD2016. P.6. Látszólag hasonló a két tényállás annyiban, hogy mindkét esetben olyan személy hivatkozik az érvénytelenségre, aki nem szerződő fél. Am a kezes esetében a szerződés szerinti kötelezettnek legalább meglett volna a lehetősége arra, hogy az érvénytelenségi kifogást maga is felhozza. Amikor az engedménnyessel szemben hozzák fel az érvénytelenségi kifogást, akkor a jogosultnak egyáltalán nincs lehetősége kinyilvánítania álláspontját.

peres felek különbözősége miatt a perfüggőség sem áll be.¹¹ Így viszont előfordulhat, hogy az egyik engedménnyessel szemben a kötelezett érvénytelenségi kifogása hatásos lesz, míg egy másik engedménnyessel szemben a kifogás – a bíróság döntése szerint – alaptalannak bizonyul. Ez pedig nyilván nem szolgálja a jogalkalmazásba vetett bizalmat, a jogalkalmazás egységességét.

Ugyancsak kételyeket vet fel az érvénytelenségi kifogás engedménnyessel szembeni érvényesítése esetén az, hogy nyilvánvalóan nem lehet a jogvitában részes felek között alkalmazni az érvénytelenség minden jogkövetkezményét. Ezek a jogkövetkezmények ugyanis részben a szerződő felek akaratán, döntésén múlnak, részben pedig a szerződő felek közötti viszonyokban értelmezhetőek csupán. Az engedményes – nem lévén szerződő fél – nincs abban a helyzetben, hogy például az érvénytelenségi okot kiküszöbölje, vagy az ezzel kapcsolatos bírósági döntésnek eleget tegyen, hiszen nincs hatalma a szerződéses viszonyok felett.

Az itt felhozott problémákat természetesen egyetlen csapással megoldaná, ha a kötelezett az engedménnyessel szemben nem érvényesíthetné az érvénytelenség kifogását, ez azonban a kötelezett helyzetét rontaná jelentősen, mert a vele szerződött másik fél engedményezésről hozott egyoldalú, s általa nem befolyásolható döntésének eredményeként eslesne attól a lehetőségtől, hogy a szerződés alapján érvényesített igénnyel szemben a szerződés érvénytelenségére hivatkozással védekezzen. A kötelezett szempontjait előtérbe helyező felfogás szerint az itt említett hátrányokat el kell fogadni, s mivel ezek a hátrányok többnyire az engedményest, illetve az engedményezőt sújtják, ezért ez nem is okoz egyensúlytalanságot, hiszen az engedményezés éppen ezeknek a személyeknek a döntése, ügylete volt, indokolt ezért, hogy a következményeket is viseljék.

IV. Van-e minden szempontot kielégítő megoldás?

Azt a problémát, hogy a szerződő fél nélkül bírálják el a szerződés érvényességét, megoldaná az, ha érvénytelenségi kifogás esetén biztosítani lehetne a szerződő fél, vagyis az engedményező részvételét a perben. Erre azonban nincs kézenfekvő eljárásjogi megoldás. Ha azt a követelményt állítanánk fel, hogy a szerződő félnek peres félként kéne megjelenie az eljárásban, akkor alighanem zsákutcába jutunk. A tipikus perbeli szereposztás szerint a felperes az engedményes, aki az engedményezett követelést a szerződés szerinti kötelezettel szemben érvényesíti. Ez a felperes a másik szerződő felet (az engedményezőt) nem perli, hiszen nem tőle követel teljesítést. De ha az érvénytelenségi kifogás hatására esetleg be is perelné az engedményezőt (zárójelben hagyva, azt a nem lényegtelen kérdést, hogy milyen kereseti kérelmet terjeszthetne elő vele szemben), akkor sem oldódik meg a probléma, mert az érvénytelenség kérdését a két alperes között kellene megvitatni, s a jogkövetkezményeket is ebben a relációban kellene alkalmazni, ami az azonos perbeli pozíciók mellett aligha lenne lehetséges.

---

¹¹ A Pp. 176. § (1) bekezdés d) pontja szerint a bíróság hiánypótlási felhívás mellőzésével visszautasítja a keresetlevelet, ha a felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt indított más perben a perindítás joghatása már beállt, vagy annak tárgyát már jogerősen elbírálták.

A jelzett problémák egy részét esetleg megoldhatja a perbe való beavatkozás intézménye.¹² Az engedményezőnek rendszerint érdeke az, hogy az engedményes igényérvényesítése sikeres legyen, ellenkező esetben az engedményezés jogcíméül szolgáló szerződés szabályai szerint szavatossággal, esetleg a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséggel tartozna az engedményessel szemben.¹³ Az engedményes pernyertességének elősegítésére alkalmas eszköz lehet a beavatkozás, mert a beavatkozó engedményező rendelkezhet az érvénytelenségi kifogással szembeni védekezéshez szükséges információkkal, azonban nem oldja meg azt a problémát, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményei csak a szerződő felek között vonhatóak le megnyugtatóan.

Gondot jelenthet az is, hogy míg a Pp. a beavatkozónak viszonylag tág mozgásteret biztosít a perben, addig a választottbírói eljárásokban a beavatkozó meglehetősen korlátozott szerepre van kárhóztatva, ami akadályozhatja az érvénytelenségi kifogással kapcsolatos érdemi védekezéshez való hozzájárulását.¹⁴

Megoldhatná a problémákat az is, ha úgy fognánk föl a helyzetet, hogy mivel az alperes által felhozott érvénytelenségi kifogás a szerződő fél részvétele nélkül nem bírálható el, ezért az engedményes követelése egy másik jogvita eredményétől függ, s a szerződés érvényességéről való döntést és a jogkövetkezmények levonását egy külön perre bízánk, amelynek befejezéséig az engedményes igényérvényesítését célzó eljárást esetleg felfüggesztenénk. Miközben tartalmilag talán ez a megoldás nyújtaná a legkiegyensúlyozottabb megoldást, alkalmazásának legalább két akadálya látszik. Egyrészt a kötelezett számára ez hátrányosabb helyzetet eredményez, mert arra kényszerül, hogy külön eljárást kezdeményezzen az érvénytelenség ügyében, holott engedményezés nélkül erre lehetősége lenne a vele szemben a szerződő fél által indított perben is. Másrészt a Pp. más polgári perre tekintettel a per felfüggesztését csak olyan szigorú feltétellel engedi meg, ami a vizsgált esetekben csak ritkán fordulhat elő.¹⁵

Azt, hogy nem csupán elméleti kérdésről van szó, jelzi az, hogy kérdéssel 2015. május 18-i ülésén a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása is foglalkozott, s 10. számú állásfoglalásában kimondta:

¹² Pp. 41-46. §

¹³ GÁRDOS 2020, 1833. p.

¹⁴ A Pp. 44. § (5) bekezdése szerint a beavatkozó - az egyezséget, az elismerést és a jogról való lemondást kivéve - minden cselekményre jogosult, amelyet az általa támogatott fél megtehet, cselekményeinek azonban csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél a cselekményt elmulasztja, illetve amennyiben a beavatkozó cselekményei a fél cselekményeivel nem állnak ellentétben. Ha a perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása jogszabály alapján a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed, a beavatkozó cselekményei akkor is hatályosak, ha azok az általa támogatott fél cselekményeivel ellentétben állnak; az ilyen ellentétes cselekmények befolyását az ügy eldöntésére a bíróság a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el. Ezzel szemben a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény 37. § (3) bekezdése értelmében a beavatkozó bizonyítékot nyújthat be, valamint részt vehet a tárgyaláson és az olyan eljárási cselekményen, amelynek célja szemle lefolytatása. Ezek a lehetőségek messze elmaradnak a Pp. szerinti beavatkozó pozíciótól.

¹⁵ A Pp. 123. § (2) bekezdése csak akkor engedi meg más polgári perre tekintettel a felfüggesztést, ha már folyamatban van a másik per. Márpedig tipikus esetben a kötelezett az érvénytelenségi kifogást úgy hozza fel, hogy azzal kapcsolatban még semmilyen más eljárás nincs folyamatban.

„A marasztalási per alpereseként a kötelezett a kereset elutasítása érdekében az engedményes felperessel szemben a régi Ptk. 329. § (3) bekezdése, illetve a Ptk. 6:197. §-a (2) bekezdésének második fordulata alapján kifogásként hivatkozhat a közte és az eredeti jogosult között létrejött szerződés érvénytelenségére, az eredeti jogosult perben állása nélkül is, az engedménnyel szemben azonban az érvénytelenség további jogkövetkezményeinek levonását alappal nem kérheti. Ha a kötelezett az érvénytelenség további jogkövetkezményei levonása iránt az engedményezővel szemben pert indít, akkor e perben alperesként az engedményesnek nem kell perben állnia, de rá a perben hozott ítélet anyagi jogereje a Pp. 229. § (1) bekezdése alapján perben állása nélküli is kiterjed, mivel az engedményes az engedményezett követelés tekintetében az engedményező jogutóda. Az engedményes perben állása abban az esetben mégis szükséges, ha a perben az átruházott követelést biztosító, rá átszállott biztosíték sorsáról is dönteni kell.”

A javasolt megoldást – szemmel látható egyensúlyra törekvése ellenére – nem tekintjük hibátlannak. Nem oldja fel azt az ellentmondást, amely abból adódik, hogy az egyik szerződő fél részvétele nélkül dönt a bíróság a szerződés érvényességének kérdésében. Ugyanakkor mégis két eljárásra kényszeríti a feleket, mert a szerződés érvénytelenségének következményeit már csak a peres felek közötti eljárásban tartja levonhatónak. Így a kötelezett, aki engedményezés hiányában egyetlen eljárásban lett volna jogosult érvényesíteni érvénytelenségi kifogását, hátrányosabb helyzetbe kerül. Ezen enyhít az a körülmény, hogy az idézett állásfoglalással ellentétben a kötelezett nem feltétlenül fog lépéseket tenni az érvénytelenség jogkövetkezményeinek érvényesítése érdekében, mert számára elegendő lehet, hogy a szerződésen alapuló követelést vele szemben elutasítja a bíróság. Ez az elutasítás az esetek jelentős részében jóval túlmegy az indokolt mértéken, hiszen sokszor előfordul, hogy az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként is terheli valamilyen kötelezettség a kötelezettet, csak esetleg nem olyan mértékű, mint amilyen az érvénytelen szerződésből kitűnne. Annak ellenére tehát, hogy fennállna a kötelezettnek tartozása, a bíróság mégis elutasító döntést hoz. Az pedig nem világos, hogy ha lebonyolítják a szerződő felek között az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló pert, s annak eredményeként fizetési kötelezettsége mutatkozna a kötelezettnek, akkor azt az engedményes újabb perben (újabb költség mellett) érvényesítheti-e?

Belátva, hogy a hatályos tételes jogi szabályozásból megnyugtató megoldás nem vezethető le, a legméltányosabbnak mégis azt a megoldást gondolnám, amely érvénytelenségi kifogás esetén lehetővé tenné a kötelezettnek, hogy az érvénytelenséggel kapcsolatos igényeit az engedményezővel szemben külön perben érvényesítse, s ennek a pernek az eredményéhez mérten döntsene az engedményes igényéről. Ha az érvénytelenségi perben az derül ki, hogy az engedményezett követelés alapjául szolgáló szerződés érvénytelen ugyan, de az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazásával a kötelezettnek mégis fennáll bizonyos tartozása, akkor e tartozás erejéig lehetséges lenne az engedményes javára történő marasztalás az engedményes követelésének érvényesítése iránti perben. A külön perindítás miatt a kötelezettnek keletkező többletköltségeket a Ptk. 6:200. § alapján már most is át lehetne hárítani az engedményezőre és az engedményesre, egyébként azonban elképzelhető, hogy a javasolt megoldás hatékony alkalmazásához anyagi és eljárásjogi szabályok módosítására is szükség lenne.